

Вступ

Нелегальні фінансові операції (НФО) є складовим елементом тіньової економіки яка є діловою активністю, що уникає державного контролю та податків.

У світовій економічній системі відзначається розвиток небезпечного явища – поширення тінізації економічної діяльності. Прискорене зростання тіньового сектора, порівняно з офіційною економікою, виявлено практично у всіх країнах світу, включаючи й розвинені. Реальні обсяги тіньової економіки у високорозвинених країнах оцінюються на рівні 17 % валового внутрішнього продукту (ВВП), у країнах, що розвиваються – 40 % ВВП, у країнах з перехідною економікою – понад 20 % ВВП.

Передумови поширення тінізації економічних відносин в Україні виникли ще за часів колишнього СРСР. Особливо стрімким було нагромадження тіньових капіталів за роки так званої перебудови (1985-1991 р.р.). У результаті зі здобуттям незалежності Україна отримала у спадок вже сформований тіньовий сектор, у якому містилося досить вагоме кримінальне ядро. Додаткові умови для розвитку тіньової кримінальної діяльності створювала спотворена галузева та регіональна структура економіки, її надмірна монополізація. Позначалися і відчутні помилки у здійсненні реформ, зокрема тих, що стосувалися прискореної лібералізації та приватизаційних процесів, розбудова фінансового сектора, їхня некомплектність та внутрішня суперечливість. Великий вплив на процес тінізації спричиняли економічна криза, недосконалість системи грошового обігу та гіперінфляція, непрозорість та мала ефективність податкової системи.

НФО це сукупність методів, прийомів, засобів, механізмів неправомірного характеру, які складаються у схеми в фінансово-господарській діяльності підприємств всіх форм власності та направлені на отримання фінансових і матеріальних ресурсів шляхом маніпуляцій з окремими видами документів та втягнення до цього працівників відповідних підрозділів. Такі дії мають окремі стадії: підготовка, виконання, досягнення результату, маскування процесу, результатів та осіб-організаторів.

Предметом розробок даного комплексу є огляд відомих ознак НФО.

Дана дисципліна викладається старшим курсам економічних спеціальностей і базуються на знаннях предметів економічного характеру таких як: "Фінансовоекономічна діяльність", „Фінансовий аудит”, „Бухгалтерський облік”, „Фінансовий аналіз, менеджмент”,

„Фінансова санація та банкрутство”, „Бюджетна система”, „Лізингові операції”, „Гроші та кредит”, „Міжнародні розрахунки”, „Банківські операції, справа”, „Ринок фінансових послуг”, „Податковий менеджмент”, „Статистика”, „Економіка підприємства”, „Міжнародна економіка”, „Управління персоналом, ризиками”, „Організація виробництва” та інших.

Враховуючи фахову підготовку студентів фінансової сфери економіки в посібнику приводяться ознаки НФО із опублікованих літературних джерел, інформаційних доповідей Миколаївської обласної ДПА та добірок її спеціальних підрозділів. Практичні приклади виявлених та присічених ознак НФО в основній масі приводяться із таких фінансових галузей як „Банківська справа” і „Страхування” та із інших галузей фінансово-господарської діяльності суб'єктів фінансових відносин.

Мета дисципліни

Навчити студентів розпізнавати ознаки елементів НФО, щоб вони могли забезпечити себе, бізнес та підприємство від участі в них та уникнути причепності до них, що забезпечить плановий кар'єрний зріст, матеріальне забезпечення, та не дасть підстав для переслідувань правоохоронними органами, кримінальними структурами.

Завдання дисципліни

Надати методологічні основи розпізнавання ознак елементів НФО для чого необхідно:

Знати напрямки, шляхи та сектори в економіці можливих НФО: В банківській сфері:

1. Обставини здійснення операції свідчать про відсутність об'єктивного зв'язку між операцією та характером діяльності хоча б одного з її учасників, здійснення операції при незвичних або не виправдано заплутаних умовах (за рядом ознак така операція істотно відрізняється від характерних операцій, що здійснюються суб'єктами господарювання у тих самих галузях і сферах діяльності з аналогічними групами товарів (робіт, послуг).
2. Використання під час здійснення операції коштів без підтвердження джерела їх походження, або із приховуванням чи перекручуванням відомостей про походження коштів чи про їх власника.
3. Наявність обґрунтованої підозри, що здійснювана операція суперечить вимогам законодавства або іншим чином наперед веде до завдання збитків державі, іншим суб'єктам правових

- відносин.
4. Сума, на яку здійснено операцію, не відповідає фінансовому та майновому стану хоча б одного з її учасників.
 5. Здійснення операції у зовнішньоекономічній діяльності, за якою рівень цін не відповідає рівню цін на аналогічну продукцію (товари, роботи, послуги), що склався на світовому ринку.
 6. Перерахування суми коштів на рахунок особи, який відкрито у банку, зареєстрованому в офшорній зоні, або на рахунок анонімого власника за кордоном.
 7. Здійснення попередньої оплати за імпортними контрактами, предметом яких є імпорту товарів (робіт, послуг) нематеріального характеру на суму, що перевищує 30 відсотків вартості таких товарів (робіт, послуг).
 8. Зарахування протягом дня на відкритий клієнтом у банку рахунок коштів від кількох учасників ринку фінансових послуг, які того самого дня різними способами переводяться у готівку або переказуються на інший рахунок, унаслідок чого на кінець операційного дня на такому рахунку не залишається коштів або їх сума істотно зменшується.
 9. Зарахування на рахунок або списання з рахунка особи коштів в іноземній валюті за зовнішньоекономічними договорами (контрактами), які фактично не виконуються.
 10. Списання з рахунка або зарахування на рахунок юридичної особи коштів у готівковій формі, не пов'язане з характером діяльності цієї юридичної особи.
 11. Здійснення операцій, за якими одні і ті самі корпоративні права, цінні папери та інші фінансові інструменти неодноразово продаються і викуповуються однією і тією особою.
 12. У разі придбання громадянами, які працюють не за місцем основної роботи у суб'єктів господарювання (роботодавців) товарно-матеріальних цінностей за ціною, нижчою ніж балансова вартість на день здійснення такої операції.
 13. При проведенні різного роду розіграшів, конкурсів, акцій із врученням призів, оформлення яких здійснюються у вигляді продажу таких виграшів за цінами, значно нижчими ніж їх ринкова вартість.
 14. Здійснення операцій за умови, якщо сума, на яку вона проводиться, дорівнює чи перевищує 80000 гривень або дорівнює чи перевищує суму в іноземній валюті, еквівалентну 80000 гри-

- вень, та має одну або більше наступних ознак:
- переказ грошових коштів на анонімний (номерний) рахунок за кордон і надходження грошових коштів з анонімного (номерного) рахунку з-за кордону, а також переказ коштів на рахунок, відкритий у фінансовій установі в країні, що віднесена КМУ до переліку офшорних зон;
 - купівля (продаж) чеків, дорожніх чеків або інших подібних платіжних засобів за готівку;
 - зарахування або переказ грошових коштів, надання або отримання кредиту (позики), проведення фінансових операцій з цінними паперами у випадку, коли хоча б одна із сторін є фізичною або юридичною особою, що має відповідну реєстрацію, місце проживання чи місцезнаходження в країні (на території), яка не бере участь в міжнародному співробітництві у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів,
 - переказ коштів у готівковій формі за кордон з вимогою видати одержувачу кошти готівкою;
 - зарахування на рахунок коштів у готівковій формі з їх подальшим переказом того самого або наступного операційного дня іншій особі;
 - зарахування грошових коштів на рахунок чи списання грошових коштів з рахунку юридичної особи, період діяльності якої не перевищує трьох місяців з дня її реєстрації, або зарахування грошових коштів на рахунок чи списання грошових коштів з рахунку юридичної особи у випадку, якщо операції на зазначеному рахунку не проводилися з моменту його відкриття;
 - відкриття рахунку з внесенням на нього коштів на користь третьої особи;
 - обмін банкнот, особливо іноземної валюти, на банкноти іншого номіналу;
 - проведення фінансових операцій з цінними паперами на пред'явника, не розміщеними в депозитаріях, та придбання цінних паперів за готівку;
 - виплата фізичній особі страхового відшкодування або отримання страхової премії;
 - виплата особі виграшу в лотерею, казино або в іншому гральному закладі;
 - розміщення дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння та інших цінностей в ломбардах;
 -]дostroкове погашення векселів з дисконтом 20 відсотків номі-

налу і більше за операціями з поставки товарів (виконання робіт, надання послуг) нематеріального характеру.

15. Інші обставини фінансово-господарської діяльності, коли є підстави вважати, що фінансова операція проводиться з метою легалізації (відмивання) доходів.

В майнових відносинах юридичних та фізичних осіб:

- перетворення і передача майна, знаючи, що це майно отримане в результаті злочинної діяльності або співучасті в такій діяльності з метою приховання або маскуванню незаконного походження засобів, або надання допомоги будь-якій особі, залученої у таку діяльність, із метою запобігання юридичних наслідків цієї діяльності;
- покриття або маскуванню дійсних джерел, місцезнаходження, розміщення, переміщення, приналежності прав або власності майна, знаючи, що таке майно отримане в результаті злочинної діяльності або співучасті в такій діяльності;
- придбання, володіння або користування майном, знаючи, що таке майно отримане в результаті злочинної діяльності або співучасті в такій діяльності;
- співучасть, надання допомоги, спроби щодо вчинення або надання допомоги у вчиненні, підбурюванні, сприянні або наданні порад щодо вчинення дій, зазначених у попередньому пункті;

В фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання:

1. зловживання службовим становищем;
2. фіктивне підприємництво;
3. розкрадання;
4. шахрайство;
5. службове підроблення;
6. порушення акцизного законодавства та інше;
7. використання тіньового капіталу у фінансово-господарській діяльності, інвестиціях, кредитуванні, внесенні його до статутних фондів підприємств, приватизації через скупку акцій та інших цінних паперів;
8. доведення посадовими особами підприємств до банкрутства з подальшою їх приватизацією на родичів та близьких осіб;
9. незаконного відшкодування ПДВ, в основному за рахунок оформлення псевдоекспортних операцій чи використання фіктив-

них фірм, якими не сплачені податки;

10. та інше:

- Загальну методикку оцінки достовірності інформації, в тому числі ідентифікацію елементів документообороту на паперових і електронних носіях;
- Облік операцій;
- Вимоги до форм і змісту документів та їх зразки;
- Види обліків документів та їх взаємозв'язок;
- Порядок проведення інвентаризації та обстеження об'єктів;
- Види перевірок, технологію та структуру їх;
- Зміст актів, договорів, посвідчень;
- Структуру фондів;
- Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку № 88 Міністерства фінансів України від 24 травня 1995р.

Уміти:

- користуватись відповідними законами, постановами, інструкціями,
- встановлювати відповідність формам і змісту стандартних документів,
- виконувати їх доексперте дослідження,
- проводити обстеження об'єктів,
- розпізнавати загальні ознаки НФО.